

УДК 343.85:347.63

М. М. ЛЕГЕНЬКА,*аспірант кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ***ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І
ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ**

Обґрунтовано актуальність вивчення та врахування в нормотворчій діяльності міжнародних стандартів протидії домашньому насильству. Проаналізовано модельне законодавство ООН про домашнє насильство та перспективи впровадження його норм у вітчизняну практику. Узагальнено досвід законодавчого забезпечення боротьби з домашнім насильством у країнах Європи з точки зору можливостей його використання в Україні.

Ключові слова: *запобігання та протидія домашньому насильству, міжнародні нормативно-правові стандарти, законотворчість, міжнародний досвід, захисний припис.*

Lehenka, M.M. (2017), "International experience in combating domestic violence and the possibilities of its implementation in Ukraine" ["Zarubizhnyi dosvid protydii nasyilstvu v simi ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 111–116.

Постановка проблеми. Характерною ознакою сучасного поступу вітчизняної юриспруденції в галузі забезпечення законних прав і свобод людини та громадянина є посилення боротьби з домашнім насильством [1; 2]. При цьому основна увага приділяється на нормативно-правовому забезпеченню охорони особи від домашнього насильства як на рівні законодавчому, так і шляхом затвердження та запровадження підзаконних нормативно-правових актів. Зазначена робота проводиться з використанням результатів досліджень у відповідній галузі правової науки, узагальненням практичних напрацювань і врахуванням відповідних міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду.

Відповідно **метою** статті є аналіз міжнародних нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення протидії домашньому насильству, й узагальнення відповідного досвіду інших країн, який можна використати для організації нормативно-правового регулювання цього напрямку в нашій державі.

Стан дослідження. Питання важливості використання міжнародного досвіду для розвитку

національної нормативно-правової бази протидії домашньому насильству та надання допомоги постраждалим розглядалися такими вітчизняними вченими, як О. М. Бандурка, А. Б. Блага, А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, М. О. Качинська, К. Б. Левченко, В. В. Муранова, С. О. Проневич та ін. [3], однак у зазначеному ракурсі аналізуються вперше.

Виклад основного матеріалу. Вихідні положення міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством ґрунтуються на глибокому усвідомленні неприпустимості подібного насильства, яке є грубим порушенням прав людини. До найбільш важливих міжнародних нормативно-правових документів вважаємо за доцільне віднести Модельний закон ООН про домашнє насильство, ухвалений 2 лютого 1996 року Комісією ООН з прав людини [4]. Як зазначила спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з насильства щодо жінок Радхіка Кумарасвами, мета цього типового законодавства полягає в тому, щоб виступати як редакційний посібник для законодавчих органів та організацій, які прагнуть лобіювати свої

законодавчі повноваження щодо комплексного законодавства про домашнє насильство [4].

Модельним законом визначено поняття насильства в сім'ї та сформульовано вимоги до працівників правоохоронних органів, прокуратури і судів, підкреслено важливість безпеки потерпілих під час кримінального та цивільного судочинства. Відповідно до Декларації про цілі закон визначає, що законодавство про домашнє насильство повинне забезпечити максимальний захист жертв домашнього насильства – від фізичного та сексуального до психологічного.

Згідно з вимогами модельного законодавства працівники правоохоронних органів, реагуючи на повідомлення про насильство в сім'ї, «вживають усіх необхідних заходів для забезпечення безпеки жертви та її утриманців». Також у ньому містяться положення про забезпечення безпеки під час кримінального судочинства та чітко зазначається, що «під час судового процесу відповідач, звинувачений у насильстві в сім'ї, не повинен мати жодного безконтрольного контакту з позивачем» [4].

Модельне законодавство націлює країни на те, щоб було технологічно прописано дії працівника правоохоронних органів у випадку надходження заяви про факт домашнього насильства, з вимогою щодо належного реагування на кожне прохання про допомогу та захист. Чітко перелічено випадки реагування з виїздом на місце події, до яких віднесено наявність охоронного ордеру за можливості його порушення, реальної небезпеки насильства або його посилення, а також наявність фактів насильства в цій родині в минулому. При цьому оперативність реагування на заяву має бути належною також у випадках, коли вона надходить не від жертви насильства, а від іншої особи, якою може бути будь-хто (свідок, друг або подруга, родич або родичка, представник служби охорони здоров'я або центру допомоги потерпілим від насильства тощо).

До обов'язкових дій працівника правоохоронного органу у випадку реагування на факт насильства в сім'ї віднесено:

- опитування сторін конфлікту без присутності інших осіб;
- докладний запис усіх викладених скарг;
- надання жертві насильства докладних консультацій і роз'яснень її законних прав;
- складення та реєстрацію документів, передбачених законами та підзаконними нормативними актами. До зазначених документів включено рапорт про насильство в сім'ї, який долучається до справи, а копія спрямовується до відповідного органу юстиції чи суду. До

рапорту вноситься інформація про статус сторін, їх стать, освіту та місце роботи чи форму діяльності, наявність дітей, час і дату надходження скарги, час початку розгляду, характеристика правопорушення, у випадку наявності або застосування зброї – її опис, перелік дій, ужитих працівником правоохоронного органу, наявність і строк чинності будь-якого попереднього ордеру, який стосується сторін, інша інформація, необхідна для повноти висвітлення й аналізу обставин події. При цьому зазначається, що запропонований перелік інформації є обов'язковим, але не вичерпним і може бути доповнений на розсуд працівника;

– у випадку необхідності чи за вимогою – надання постраждалим медичної допомоги чи забезпечення їх транспортування до медичної установи;

– за необхідності або за вимогою – забезпечення транспортування постраждалої особи (постраждалих осіб) до притулку чи іншого безпечного місця. При цьому слід врахувати необхідність відвідування постраждалою особою (особами) місця проживання з метою з'ясування особистих речей;

– у випадку, коли заявником є не постраждала, а інша особа, – вжиття заходів щодо забезпечення її особистої безпеки;

– затримання особи, яка вчинила насильство, в разі наявності передбачених законом підстав.

Модельний закон також містить положення про захисні накази, приписи та розпорядження. Законодавство передбачає, що «тут існує серйозна небезпека для життя, здоров'я та добробуту жертви, і вона навряд чи буде безпечною до винесення судового наказу, потерпілий/позивач може звернутися до родича або працівника соціального забезпечення, до судді або магістрату, який покладає обов'язок надати надзвичайну допомогу, таку як тимчасовий заборона, яка може бути винесеною стосовно порушника протягом 24 годин після настання насильства» [4].

Модельний закон підкреслює важливість розробки письмових процедур для посадових осіб, які проводять кримінальну відповідальність за злочини домашнього насильства, і відповідно до розділу V надає державному обвинувачувачу або генеральному прокуророві розпорядження щодо впровадження таких процедур.

Також закон передбачає, що постраждала особа може звернутися за надзвичайним тимчасовим обмежувальним ордером та (або) судовим ордером, що забороняє подальше насильство стосовно потерпілої особи, залежних від неї осіб, інших домочадців або осіб, в яких

вона попросила допомоги та притулку. Такий ордер охороняє власність постраждалої особи або спільну власність сім'ї та може містити до особи, яка вчинила домашнє насильство, вимогу залишити місце спільного проживання.

У разі вчинення насильства в неробочий час або у вихідні чи святкові дні працівник правоохоронного органу зобов'язаний поінформувати потерпілу особу про можливість ужиття екстрених заходів для отримання надзвичайного тимчасового обмежувального ордеру та роз'яснити, що отримання зазначеного ордеру не потребує допомоги адвоката. У зв'язку із цим потерпілу особу необхідно докладно проконсультувати щодо її права на отримання судового ордеру та роз'яснити алгоритм необхідних дій. На працівників суду має бути покладений обов'язок щодо надання особам, які звертаються за надзвичайним тимчасовим обмежувальним ордером і/або судовим ордером, необхідної допомоги, в тому числі неюридичного характеру. Ухвалений надзвичайний обмежувальний ордер особі, яка вчинила домашнє насильство, вручається працівниками відповідного правоохоронного органу.

Водночас модельним законом визнано, що насильство в сім'ї не може бути вирішене виключно юридичними засобами. Зазначене орієнтує державу та суспільство на вжиття крім нормативно-правових ще й правоохоронних комплексних заходів соціального, морально-етичного, психологічного, педагогічного характеру. Також актуальною є орієнтація органів державної влади на надання жертвам насильства в сім'ї як оперативної, так і довгострокової допомоги та підготовку фахівців із правових питань і послуг жертвам домашнього насильства.

Використання положень зазначеного закону орієнтує держави на посилення боротьби з домашнім насильством і пропонує різні форми, використання яких видається нам достатньо ефективним і перспективним. Не менш перспективним вважаємо вивчення та запровадження достатньо суттєвого досвіду нормативно-правових та організаційних заходів, спрямованих на упередження домашнього насильства, напрацьованого державами Європи та світу.

Положення законодавства Австрії, спрямовані на запобігання та протидію домашньому насильству, містяться в Цивільному кодексі, Правоохоронному кодексі (Enforcement Code) та Акті служби безпеки, однак спеціальним нормативно-правовим актом, покликаним регулювати питання запобігання та протидії домашньому насильству в Австрії, є Акт про захист від насильства в сім'ї (остання редакція –

2004 р.), який має силу закону. До винятково важливих положень цього закону вважаємо за необхідне віднести нормативно-правове забезпечення захисту жертви насильства від особи, яка його вчиняє, через процедури виселення кривдника і накладення заборонного ордеру. Право приймати відповідні рішення віднесено до повноважень поліції. Тобто поліція у випадку реальної небезпеки продовження або посилення насильства щодо потерпілої особи має право на виселення кривдника з житла незалежно від його права власності шляхом видання заборонного ордеру на десятиденний строк. При цьому порушник не має права відвідувати домівку навіть у випадку згоди на це потерпілої особи. Порушення заборонного ордеру є адміністративно караним діянням, а відмова звільнити приміщення може тягти за собою кримінальну відповідальність. При цьому передбачена адміністративна відповідальність у вигляді штрафу потерпілої особи, яка дозволила кривднику повернутися до житла. У разі, якщо після завершення десятиденного строку небезпека домашнього насильства залишається актуальною, передбачена процедура продовження заборонного ордеру. Право на ухвалення відповідного рішення віднесено до повноважень сімейного (цивільного) суду за умови звернення жертви домашнього насильства. Якщо таку заяву подано, заборонний ордер автоматично продовжується на двадцять днів. У цей період суд може ухвалити рішення щодо тимчасової судової заборони, яка видається у випадку продовження погроз і фізичного насильства або психологічного тероризування та їх серйозної шкоди психологічному здоров'ю потерпілої особи, що призводить до нестерпності та неможливості подальшого співжиття. Максимально допустимий строк чинності тимчасової судової заборони становить три місяці, однак законом закріплено вичерпний перелік випадків, за яких він може бути продовжений. При цьому заборона може поширюватися не лише на помешкання потерпілої особи, а й на інші визначені місця (місце роботи, навчання дітей тощо). Передбачено відповідальність за порушення зазначеної заборони.

Обов'язки надання допомоги потерпілим також покладаються на так звані центри втручання, які мають статус неурядових організацій, але фінансуються Федеральним міністерством внутрішніх і соціальних справ. Передбачене негайне інформування поліцією зазначених центрів про факти видання заборонних ордерів з метою ініціювання надання потерпілим підтримки та допомоги.

Однією з основних рис Акта про захист від насильства в сім'ї є те, що в разі вчинення насильства поліція повинна реагувати, незважаючи на інтереси потерпілої особи, яка самостійно приймає рішення лише стосовно тимчасової судової заборони. Такий двоступеневий підхід забезпечує розуміння того, що держава вважає себе відповідальною за безпеку у приватному житті та обізнана з проблематичною ситуацією потерпілої особи, яка перебуває в насильницьких стосунках під тиском кривдника [5].

Законодавство Бельгії розглядає насильство в сім'ї як кримінальне правопорушення. Домашнє насильство належить до сфери застосування ст. 442 Кримінального кодексу та розглядається як переслідування. Зараз домашнє насильство розглядається як обтяжуюча обставина, яка призводить до більш жорсткого вироку. Ця норма поширюється на одружених і неодружених пар та будь-яких інших осіб, які підтримують або підтримували довготривалі емоційні та сексуальні стосунки з жертвою. З 1997 року жертви отримують поліцейську допомогу, і з 2003 року судді можуть накладати обмежувальні розпорядження, у зв'язку з чим система підтримки потерпілих була посилена новими заходами. У травні 2001 року введено перший Бельгійський національний план дій проти насильства, який охоплює насильство в сім'ї та інші сфери насильства. План дій проти домашнього насильства був розроблений у 2004–2007 рр. Він націлений на зосередження зусиль на боротьбі з насильством партнерів (колишніх).

Основним нормативно-правовим документом, спрямованим на протидію домашньому насильству в Болгарії, є Акт про захист від насильства в сім'ї, ухвалений у 2005 році Національною асамблеєю Болгарської Республіки. Зазначений документ регулює права осіб, які потерпіли від насильства в сім'ї, визначає заходи захисту та процедури їх забезпечення. Відповідальність, передбачена цим Актом, не виключає будь-якої іншої цивільної чи кримінальної відповідальності правопорушника.

Насильство в сім'ї розглядається законодавством Болгарії як фізичні, психологічні, сексуальні чи інші дії, до яких віднесені також спроби вдатися до такого насильства, примусове обмеження особистої свободи і приватного життя, вчинені проти осіб, з якими перебувають чи перебували в сімейних або кровних стосунках, у фактичному подружньому співжитті або які мешкають в одному помешканні. Згідно з цим Актом, за захистом від насильства може звертатися будь-яка особа, яка потерпіла

від насильства в сім'ї, завданого фактичним або колишнім подружжям, особою, з якою він/вона перебував чи перебуває у фактичному подружньому співжитті, особою, яка стала батьком її дитини, предком; нащадком, братом чи сестрою, родичем по шлюбу до другого коліна, опікуном, названим батьком чи матір'ю.

У разі насильства в сім'ї потерпіла особа має право звернутися до суду за захистом. У випадку, якщо особа обгрунтовано переконана в наявності безпосередньої загрози життю чи здоров'ю, передбачено можливість подання заяви до органів поліції для негайного вжиття заходів. Правоохоронні органи повинні здійснити розгляд зазначеної заяви, опитати правопорушника та скласти протокол, який разом з іншими зазначеними документами направляється до суду.

У законодавстві Болгарії закріплено норми, які мають характер захисного припису. Аналізованим актом передбачені зобов'язання правопорушника не допускати насильства. У випадку, коли суд, виходячи з реальних обставин, вважає зазначену міру недостатньо дієвою, він може ухвалити рішення про тимчасове виселення особи, яка вчиняє насильство, зі спільного помешкання на обумовлений строк. При цьому суд може заборонити правопорушнику відвідувати помешкання, місце роботи та місця регулярного перебування потерпілої особи. Також судом ухвалюється рішення про місце тимчасового проживання дитини (дітей), виходячи виключно з їх інтересів. Крім того, суд вправі накласти на особу, яка вчиняє домашнє насильство, зобов'язання пройти курс реабілітаційних чи інших програм, спрямованих на профілактику домашнього насильства.

Повноваження вживати захисних заходів належать регіональному суду, який обслуговує район фактичної адреси потерпілої особи, або регіональному суду, який обслуговує район поліцейської дільниці, до якої зверталися за захистом від домашнього насильства. Слухання справи здійснюється у формі відкритого засідання. У разі винесення розпорядження про захисний ордер суд накладає один або більше захисних заходів. Будь-які оскарження не призупиняють виконання розпорядження. Рішення окружного суду є остаточним.

Законом чітко прописана процедура видачі захисного ордера, визначено, хто має право звертатися з відповідною заявою, наведено перелік необхідних документів і визначено форми їх подання та відповідні строки. Встановлено, що нагляд за дотриманням захисного ордера, який підлягає негайному виконанню,

здійснюють поліцейські органи, наділені правом за необхідності затримувати порушника встановлених приписів з негайним інформуванням про це органів прокуратури.

Норми законодавства Франції, спрямовані на протидію домашньому насильству, містяться, передусім, у Кримінальному та Кримінально-процесуальному кодексах. Зазначеними нормативно-правовими актами визначене коло осіб, які підлягають відповідальності за домашнє насильство. До них віднесено подружжя (в тому числі колишнє) та партнери, які спільно проживають за угодою громадської солідарності. Також перераховано види насильства, до яких віднесено тортури та жорстокість, насильство, яке ненавмисно призвело до смерті, насильство, результатом якого є каліцтво чи повна непрацездатність, або насильство, що призвело до непрацездатності, яка триває більше восьми днів, непрацездатності, яка триває менше восьми днів або яка не призводить до непрацездатності. До обтяжуючих обставин законодавством віднесено зґвалтування та сексуальне насильство, що фактично є нормативним визнанням зґвалтування у шлюбі. Передбачено покарання у вигляді штрафу або ув'язнення строком від трьох років до довічного.

Законодавство Франції містить також норми, які по суті є захисними приписами. Так, стаття 138-9 Кримінально-процесуального кодексу передбачає повне припинення співжиття і контактів кривдника з потерпілою особою від початку судового розгляду і до винесення ухвали. Недотримання зазначених вимог карається досудовим арештом. Також суд може заборонити особі, яка вчинила домашнє насильство, перебувати за місцем проживання жертви насильства на всіх стадіях розгляду кримінальної справи з моменту повідомлення про правопорушення. Паралельно може бути ухвалено рішення про обов'язкове направлення правопорушника на проходження спеціального курсу психологічної, соціальної або медичної реабілітації. При цьому суддя в сімейних справах зобов'язаний видавати негайну постанову про використання сімейного помешкання та судовий ордер, що забороняє партнеру, який вчиняє насильство, входити до помешкання після здійснення перших актів насильства і до початку процесу розлучення, за умови, що протягом наступних чотирьох місяців подано заяву про розлучення.

Відповідальність за домашнє насильство в Німеччині встановлюється нормами кримінального права та визначається, передусім, як насильство над жінками. В організаційному

плані достатньо ефективною є реалізація Берлінського проекту втручання проти насильства в сім'ї, який спрямований на координацію дій усіх інституцій і організацій для забезпечення найефективнішого захисту жінок, з якими жорстоко поводяться, та переслідування правопорушників. Метою проекту визначено захист жінок від принизливого ставлення та ганьби, коли ті повідомляють про кримінальний злочин і подають позов на кривдника. У рамках реалізації зазначеного проекту розроблено та запроваджено «концепцію курсу» для поліцейських щодо «чоловічого насильства проти жінок», яку включено в подальшу освіту поліцейських.

Спеціальним нормативно-правовим актом Німеччини, спрямованим на профілактику домашнього насильства, є Закон про захист від насильства в сім'ї (Gewaltschutzgesetz) від 1 січня 2002 року. Ним, зокрема, передбачена така форма захисту жертви насильства, як вимога кривднику негайно залишити помешкання. Реалізація зазначеної процедури проводиться після звернення жертви до поліції в будь-якій формі. Група реагування після вивчення обставин з виїздом на місце події зобов'язана скласти протокол з викладенням подій, поясненнями обох сторін та описом тілесних ушкоджень, які мають місце. При цьому поліція має право видалити кривдника з помешкання та заборонити до нього повертатися. Строк такої заборони не може перевищувати десяти днів. За цей час уживаються підготовчі заходи, необхідні для судового розгляду справи про домашнє насильство. При цьому суд до кінцевого розгляду справи з метою обмеження контактів кривдника з жертвою має право обмежити їх контакти, в тому числі заборонити особі, яка вчинила насильство, навіть підходити до помешкання ближче, ніж на певну відстань (наприклад, на 50 метрів).

Значну допомогу малозабезпеченим жінкам, які потерпають від домашнього насильства, надають спеціальні німецькі притулки для жінок, мережа яких значно поширена в цій країні та якими опікується Федеральне міністерство сімейних справ, літніх людей, жінок і молоді.

У Норвегії ще в 1988 році почало діяти беззастережне переслідування у випадку вчинення насильства в сім'ї. Кримінальна справа буде передана до суду, навіть якщо жінка відкликала свою заяву. А постраждалі від гендерно зумовленого, зокрема домашнього, насильства мають право на безоплатну допомогу юриста.

Законодавство Португалії також визначає насильство в сім'ї, як злочин. Воно класифікується як «(фізичне чи психологічне) жорстоке

ставлення до подружжя, неповнолітнього чи неповноправної особи» і тягне за собою позбавлення волі від одного до п'яти років, при цьому переслідування кривдника не залежить від заяви постраждалої особи.

Висновок. Проаналізовані досвід правової протидії насильству в сім'ї та домашньому

насильству в європейських країнах і положення модельного законодавства ООН щодо протидії цим видам насильства можуть слугувати серйозною правовою основою для розвитку вітчизняного права та правозастосовної практики.

Список бібліографічних посилань

1. Про попередження насильства в сім'ї : закон України від 15.11.2001 № 2789-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 19.12.2017).
2. Проект Закону про запобігання та протидію домашньому насильству : від 20.10.2016 № 5294 / ініціатор: В. Б. Гройсман // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60306 (дата звернення: 19.12.2017).
3. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка та ін. ; за заг. ред. А. О. Галай. Київ : КНТ, 2014. 160 с.
4. UN Handbook for Legislation on Violence against Women // The Advocates for Human Rights : сайт. URL: http://www.stopvaw.org/united_nations_model_legislation (дата звернення: 19.12.2017).
5. Die Wiener Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie : сайт. URL: <https://www.interventionsstelle-wien.at> (дата звернення: 19.12.2017).

Надійшла до редколегії 22.12.2017

ЛЕГЕНЬКА М. Н. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ НАСИЛИЮ В СЕМЬЕ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Обоснована актуальность изучения и использования в нормотворчестве международных стандартов противодействия домашнему насилию. Проанализировано модельное законодательство ООН о домашнем насилии и раскрыты перспективы внедрения его норм в отечественную практику. Обобщён опыт законодательного обеспечения борьбы с домашним насилием в странах Европы и мира с точки зрения возможностей его использования в Украине.

Ключевые слова: *предотвращение и противодействие домашнему насилию, международные нормативно-правовые стандарты, законотворчество, международный опыт, защитное предписание.*

LEHENKA M. M. INTERNATIONAL EXPERIENCE IN COMBATING DOMESTIC VIOLENCE AND THE POSSIBILITIES OF ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

The author has substantiated the relevance of studying and taking into account in law-making activity of international standards of counteracting domestic violence. At the same time, the strengthening of the fight against domestic violence has been attributed to the most important features of progress in domestic jurisprudence.

The UN model law on domestic violence has been analyzed. It has been noted that the analyzed model law defined the concept of domestic violence and formulated the requirements for law enforcement officers, prosecutors and courts. It has been emphasized that this law established compulsory actions of law enforcement officers in case of reacting to the fact of domestic violence. Particular attention has been paid to the provisions focused on protective orders and regulations. The concept of emergency temporary restraining order, which prohibits further domestic violence, has been revealed. The complex of measures of social, moral and ethical, psychological and pedagogical nature aimed at ensuring counteraction to domestic violence and provided by the model law has been characterized.

The ways of implementing the norms of the model law into the national practice have been analyzed; and the expected high efficiency of such an implementation has been noted. The author has analyzed the regulatory and organizational experience of combating domestic violence accumulated in advanced European countries. The relevant legal regulations that are in force in these countries, with reference to their effectiveness have been characterized.

It has been emphasized that the experience of legal counteraction to domestic violence in European countries and the provisions of the UN model law on combating these types of violence can serve as a serious legal basis for the development of domestic law and law-enforcement practice.

Keywords: *prevention and counteraction to domestic violence, international regulatory standards, law-making, international experience, protective order.*